

FINANCIRANJE IZVAJANJA JAVNIH KULTURNIH PROGRAMOV STANOVSKIH DRUŠTEV

Na nacionalni ravni je skrb za ohranjanje, varstvo, interpretacijo in predstavljanje kulturne dediščine zaupana javnim zavodom, ki v skladu z *Zakonom o varstvu kulturne dediščine* (ZVKD-1) izvajajo naloge muzejske javne službe. Na področju kulturne dediščine za dopolnitev varstva in popularizacije nacionalno pomembnih vsebin javnih kulturnih programov in projektov delujejo tudi nevladne organizacije. Za omogočanje razvoja strokovnih področij varstva, dviga splošne prepoznavnosti in dostopnosti do kulturne dediščine, dopolnjevanja institucionalnega varstva ter uvajanja novosti v strokovno delo pa imajo predvsem stanovska društva pomembno in poudarjeno strokovno vlogo pri varovanju kulturne dediščine v slovenskem prostoru.

Uvod

Na nacionalni ravni je skrb za ohranjanje, varstvo, interpretacijo in predstavljanje kulturne dediščine zaupana javnim zavodom, ki v skladu z *Zakonom o varstvu kulturne dediščine* (ZVKD-1) izvajajo naloge muzejske javne službe. Ministrstvo za kulturo poleg zagotavljanja proračunskih sredstev za izvajanje nalog javne službe v javnih zavodih skrbi tudi za podporo nacionalno pomembnih programov in projektov nevladnih organizacij s področja kulturne dediščine, da bi dopolnili institucionalno varstvo in omogočili celostno ohranjanje dediščine.

Ker bo v nadaljevanju prispevka večkrat uporabljen pojem nevladna organizacija, je smiselno sledeče uvodno pojasnilo, povzeto po *Priročniku o načrtovanju, izvajanju in vrednotenju nacionalnih javnih razpisov*, ki ga je leta 2015 izdal Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij. Odgovor na vprašanje »Kaj so nevladne organizacije?« je naslednji:

Nevladne organizacije so neprofitne in nepridobitne zasebne organizacije, ki so (praviloma) ustanovljene z namenom zasledovanja splošno koristnih ciljev. Delujejo na lokalni, regionalni, državni in mednarodni ravni. Pri nas se nevladne organizacije pojavljajo v obliki društev, zasebnih zavodov ali ustanov. Vendar pri presoji, ali je neka organizacija nevladna, ni odločilna njena pravna oblika, ampak ali deluje družbeno koristno, nepridobitno, neprofitno in neodvisno od javnega sektorja in gospodarstva. (Divjak 2015: 14)

Tudi na področju pristojnosti dela Ministrstva za kulturo je pojem nevladna organizacija precej širok, saj se izvajalce

javnih kulturnih programov v skladu z *Zakonom o javnem interesu* (ZUJIK) opredeljuje kot

pravne osebe, katerih dejavnost je po kvaliteti ali po pomenu primerljiva s kulturno dejavnostjo javnih zavodov z njihovega delovnega področja, oziroma pravne osebe, katerih dejavnost se praviloma ne zagotavlja v javnih zavodih, so pa njihovi kulturni programi v javnem interesu. (58. člen ZUJIK)

V nadaljevanju zakon tudi podrobneje opredeli vlogo kulturnih društev kot

zdrženj, v katera se posamezniki združujejo z namenom, da: izvajajo kulturne dejavnosti, združujejo poklice na posameznih področjih kulture, se ukvarjajo s strokovnimi vprašanji na posameznih področjih kulture, izvajajo dejavnosti na področju kulturne vzgoje in izobraževanja in prispevajo k dostopnosti do kulturnih dobrin in k razvoju kulturnih dejavnosti. (58. člen ZUJIK)

Na področju kulturne dediščine kot izvajalci javnih kulturnih programov in projektov delujejo predvsem društva, katerih aktivnosti so namenjene ohranjanju in popularizaciji nepremične, premične in nesnovne dediščine na lokalni in deloma regionalni ravni. Za omogočanje razvoja strokovnih področij varstva kulturne dediščine na državni ravni, dviga splošne prepoznavnosti, mednarodnega sodelovanja in najširše dostopnosti do kulturne dediščine pa imajo pomembno strokovno vlogo stanovska društva. Stanovska društva združujejo strokovnjake strok, zastopanih na področju varstva nepremične, premične in nesnovne dediščine v slovenskem prostoru.

V nadaljevanju prispevka bo pozornost namenjena vlogi stanovskih društev. Predstavljene bodo pravne in druge podlage za njihovo delovanje in financiranje iz javnih proračunskih sredstev, postopki izbora javnih kulturnih programov in izvajanje vsebin kulturnih programov na področju kulturne dediščine.

Za pripravo prispevka in konkretnih podatkov so bila kot vir uporabljena letna poročila posameznih izvajalcev, ki so bila v postopku financiranja zaradi spremljanja realizacije programskih vsebin predložena Ministrstvu za kulturo. Prispevek temelji na predstavitvi stanovskih društev s posveta *Pomen stanovskih društev in njihova vloga v širši skupnosti*, ki ga je jeseni 2015 v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani pripravilo Slovensko etnološko društvo.

* Vida Koporc Sedej, prof. geografije in umetnostne zgodovine, sekretarka na Direktoratu za kulturno dediščino Ministrstva za kulturo, Maistrova ulica 10, 1000 Ljubljana; vida.koporc@gov.si.

Namen prispevka je seznaniti najširšo zainteresirano javnost z realiziranimi vsebinami javnih kulturnih programov in porabo odobrenih namenskih sredstev državnega proračuna za kakovostno in uspešno opravljeno delo slovenskih stanovskih društev, ki sodelujejo v razvoju in popularizaciji strokovnih področij varstva kulturne dediščine.

Vloga stanovskih društev

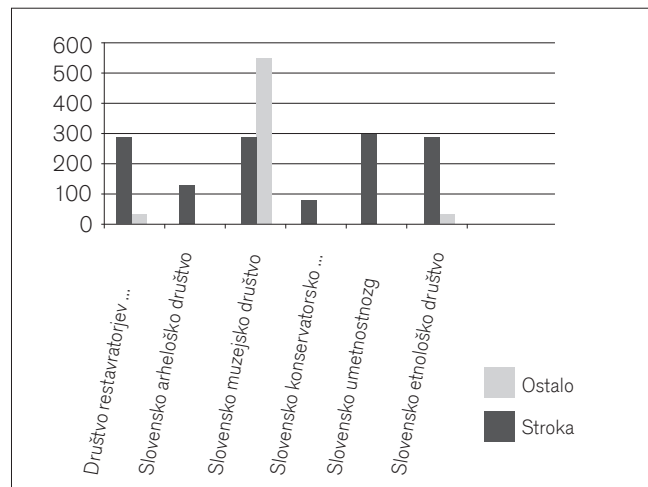
Stanovska društva na področju kulturne dediščine so prostovoljna združenja strokovnjakov z izobrazbo s področja posameznih strok, pomembnih za varstvo in ohranjanje nepremične, premične in nesnovne kulturne dediščine.

V slovenskem prostoru na področju kulturne dediščine neprekinjeno delujejo naslednja stanovska društva: Slovensko muzejsko društvo, Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo, Slovensko etnološko društvo, Slovensko konservatorsko društvo, Društvo restavratorjev Slovenije in Slovensko arheološko društvo.

Najstarejše stanovsko društvo je Slovensko muzejsko društvo, katerega predhodnik je bilo leta 1839 ustanovljeno Društvo kranjskega deželnege muzeja, ki se je leta 1865 preimenovalo v Muzejsko društvo za Kranjsko in leta 1919 v Muzejsko društvo za Slovenijo. V letu 1952 se je društvo kot strokovno združenje muzejskih delavcev preimenovalo v Društvo muzealcev Slovenije (Spletni vir 1). Dolgoletno tradicijo imata tudi Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo, ki je začelo delovati leta 1921 (Spletni vir 2), in Slovensko etnološko društvo, ki deluje od leta 1975 (Spletni vir 3). Slovensko konservatorsko društvo, Društvo restavratorjev Slovenije in Slovensko arheološko društvo so mlajša.

Delovanje društev določata in urejata statut društva ali akt o pravilih društva, ki opredeljujeta temeljno poslanstvo društva, organe društva in postopek njihovega imenovanja, pravice in dolžnosti članov, načine sodelovanja v uresničevanju nacionalne kulturne politike, spremljanje in spodbujanje napredka stroke, pripravo mnenj in obravnavanje vprašanj o strokovnem delu in varovanju dediščine. V društva se tako zaradi uresničevanja razvoja posameznih strokovnih področij združujejo različni strokovnjaki (umetnostni zgodovinarji, zgodovinarji, muzeologi, etnologi, arheologi, restavratorji, konservatorji in posamezniki drugih strok). Sledijo skupnim ciljem zagotavljanja enotnega in kakovostnega strokovnega dela, razvoja strok, mednarodnega sodelovanja ter popularizacije – predstavljanja strokovnih rezultatov s področij kulturne dediščine najširši javnosti. V stanovskih društvih lahko poleg rednih članov – strokovnjakov – kot pridruženi člani delujejo tudi druge osebe (ljubitelji), ki želijo podpirati dejavnosti društev ter sodelovati pri delu ter izpolnjevanju društvenih ciljev.

Šest slovenskih stanovskih društev po podatkih, povzetih iz njihovih poročil za leto 2015,¹ ima skupno 1.371 rednih članov in 635 ljubiteljev. Največ članov ima Slovensko muzejsko društvo, in sicer 832 (281 rednih in 551 drugih članov), sledijo pa mu Slovensko etnološko društvo s 342 člani (291 rednih in 51 drugih), Društvo restavratorjev Slovenije s 315 člani (285 rednih in 30 drugih), Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo s 300 rednimi člani, Slovensko arheološko društvo s 147 člani (144 rednih in 3 drugi) ter Slovensko konservatorsko društvo s 70 rednimi člani (glej Graf 1). Statistično ugotavljanje trendov

Graf 1: Število članov v stanovskih društvih s področja stoke in drugih članov v letu 2015.

povečevanja ali zmanjševanja števila članov društev v zadnjih petih letih pokaže, da se je skupno število vseh članov društev od leta 2010 do 2015 povečalo za 23 %. Vprašanje pa je, če je naveden odstotek res zanesljiv, saj se šele od leta 2013 statistično spremlja posebej število rednih članov in število ostalih članov društev.

Pravne in druge podlage za delovanje in financiranje stanovskih društev

Ministrstvo za kulturo v skladu s pravnimi podlagami delovanje stanovskih društev podpira s sofinanciranjem javnih kulturnih programov nevladnih organizacij s področja varstva kulturne dediščine. V nadaljevanju so navedeni ključni akti, ki v Republiki Sloveniji urejajo delovanje in vlogo nevladnih organizacij, znotraj njih pa tudi stanovskih društev.

Ustanovitev društva, način delovanja, registracijo, finančno poslovanje, podeljevanje statusa v javnem interesu, prenehanje delovanja in nadzor določa *Zakon o društvih* (ZDru). Status društva v javnem interesu, njegovo financiranje in izvajalce javnih kulturnih programov na področju

1 Razen za Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo in Slovensko arheološko društvo, katerih podatki o članstvu so iz leta 2012 oziroma 2014.

kulture pa opredeljuje *Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo* (ZUJIK).

Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1) vlogo stanovskih društev opredeljuje v okviru delovanja nevladnih organizacij, in sicer z naslednjim citatom: »Pri uresničevanju javne koristi varstva dediščine država, pokrajine in občine sodelujejo z lastnicami in lastniki dediščine, poslovnimi subjekti, nevladnimi organizacijami in civilno družbo« (2. člen ZVKD-1). In nadalje:

Nevladna organizacija, ki s svojim delovanjem pomembno prispeva k varstvu, k razvijanju zavesti o dediščini, širitvi znanja in spretnosti, povezanih z dediščino, ter k usposabljanju in vseživljenjskem učenju, lahko pridobi status nevladne organizacije, ki deluje na področju kulturne dediščine v javno korist. Status se pridobi na podlagi zakona, ki ureja uresničevanje javnega interesa za kulturo, in ob smiselni uporabi predpisov, ki urejajo delovanje društev. (107. člen ZVKD-1)

ZVKD-1 določa tudi pravice pravnih oseb s statusom nevladne organizacije, ki delujejo na področju kulturne dediščine v javno korist, kar se smiselno nanaša na strokovno vlogo in naloge stanovskih društev. Te so:

dajanja mnenj in predlogov rešitev glede posameznih vprašanj varstva, sodelovanja v posvetovalnih telesih ministrstva, pokrajin in občin, sodelovanja v postopkih priprave strategije iz 73. člena tega zakona in drugih strateških dokumentov države, pokrajin in občin, ki zadevajo varstvo in ohranitev dediščine in opravljanja drugih nalog na področju varstva na podlagi javnih razpisov. (108. člen ZVKD-1)

Cilje in prioritete kulturne politike, čas za njihovo uresničitev ter kazalce, po katerih se bo merilo njihovo doseganje na posameznih področjih kulture, za štiriletno obdobje določa *Nacionalni program za kulturo* (NPK). Doslej so bili sprejeti *Nacionalni programi za kulturo* za obdobja 2004–2007, 2008–2011 in 2014–2017. V okviru prioritete kulturne politike vlogo stanovskih društev izpostavlja NPK 2004–2007 v III. poglavju o splošnih prioritetah kulturne politike, in sicer v 4. točki z naslovom Kulturna vzgoja kot ustvarjalna vzgoja in kot vzgoja za ustvarjalnost, kjer je spodbujanju stanovskih društev k večji dejavnosti na področju kulturne vzgoje namenjen poseben ukrep. Vloga stanovskih društev se nadalje opredeljuje tudi v 5. točki z naslovom Izobraževanje za poklice v kulturi, in sicer v ukrepu za spodbujanje stanovskih društev k večji dejavnosti na področju izobraževanja za poklice v kulturi (NPK 2004–2007: 18, 19). NPK za obdobje 2008–2011 v 3. poglavju o smernicah kulturne politike, in sicer v delu, ki se nanaša na izobraževanje za poklice v kulturi, znova izpostavlja »spodbujanje stanovskih društev k večji dejavnosti na področju izobraževanja za poklice v kulturi« (NPK 2008–2011: 27). NPK za obdobje 2014–2017 pa v 10. poglavju, ki je posvečeno kulturni dedišči-

ni, v ciljih in ukrepih 1. točke, ki zasleduje kakovostno ohranjanje ter sodobno prezentirano kulturno dediščino za večje število obiskovalcev in prepoznavnost kulturne dediščine, odgovornost za izvedbo aktivnosti med drugim nalaga tudi »muzejskim strokovnim združenjem«, med katerimi izpostavlja Slovensko muzejsko društvo. Nadalje v 2. točki z naslovom Dejavnost in atraktivna mreža slovenskih muzejev, galerij in zavodov navaja: »Obenem bomo v sodelovanju s strokovnimi združenji preoblikovali svetovno službo za muzeje in načrtno spodbujali projekte nevladnih organizacij s področja varstva kulturne dediščine.« In nadalje: »Z namenom razvoja izobraževanja in usposabljanja bomo sistematično določili nujne, prioritete teme za posamezne za posamezne poklice in institucije s področja varstva in zagotovili mrežna sodelovanja izvajalcev in uporabnikov izobraževalnih programov, zlasti visokošolskih in mednarodnih ter nevladnih združenj«, odgovornost za izvedbo pa je med drugim naložena tudi »muzejskim strokovnim združenjem«, Slovenskemu muzejskemu društvu in Slovenskemu arheološkemu društvu (NPK 2014–2017: 78, 80, 81).

Za izvajanje navedenih zakonskih določil in prioriteten vsebin, opredeljenih v *Nacionalnih programih za kulturo*, so potrebna tudi finančna sredstva, s katerimi si izvajalci javnih kulturnih programov krijejo nastale programske materialne stroške. Stanovska društva finančna sredstva pridobivajo s članarino, darili in volili, prispevki donatorjev, iz javnih sredstev (tj. državnega proračuna, proračunov lokalnih skupnosti), z opravljanjem dejavnosti društva in iz drugih virov (24. člen ZDru).

Večji delež sredstev za izvajanje javnih kulturnih programov stanovska društva pridobijo iz sredstev državnega proračuna. Financiranje programov v kulturi poteka na podlagi *Pravilnika o izvedbi javnega poziva in javnega razpisa za izbiro kulturnih programov in kulturnih projektov*, ki določa izvedbo postopka.

Postopek izbora javnih kulturnih programov stanovskih društev

Javni razpisi in pozivi so namenjeni jasno razvidnemu in celovitemu financiranju nevladnih organizacij. Javna objava razpisov in pozivov v *Uradnem listu Republike Slovenije* in na spletni strani Ministrstva za kulturo ciljnim skupinam zagotavlja najširšo dostopnost informacij o možnosti financiranja programov in projektov iz sredstev državnega proračuna. Hkrati pa se v besedilu dokumentacije razpisa in poziva sledi ciljem in prioritetam kulturne politike v skladu z veljavnim *Nacionalnim programom za kulturo*. Ministrstvo za kulturo je v zadnjih desetih letih v *Uradnem listu Republike Slovenije* in na svoji spletni strani objavilo pet javnih pozivov za financiranje javnih kulturnih programov z naslovom *Javni poziv za izbor javnih kulturnih programov na področjih kulturne dediščine, arhivske dejavnosti in knjižnične dejavnosti* (JP-KAM). Javni pozivi

Javni poziv	Število vseh prejetih vlog – kulturna dediščina	Število sprejetih vlog/programov v financiranje	Delež sprejetih vlog/programov v financiranje	Število sprejetih vlog/programov stanovskih društev v financiranje
JP-KAM 2004–2006	18	13	72 %	6
JP-KAM 2007–2009	18	10	55 %	6
JP-KAM 2010–2012	13	9	69 %	6
JP-KAM 2013–2014	24	7	29 %	5
JP-KAM 2015–2016	20	9	45 %	4

Preglednica 1: Število vseh prejetih vlog, število sprejetih vlog/programov v financiranje, delež sprejetih vlog/programov v financiranje in število sprejetih vlog/programov stanovskih društev v financiranje v postopku javnih pozivov za izbor javnih kulturnih programov na področju kulturne dediščine.

vi so bili objavljeni v letu 2004 za obdobje 2004–2006, v letu 2007 za obdobje 2007–2009, v letu 2010 za obdobje 2010–2012, v letu 2013 za obdobje 2013–2014 in v letu 2015 za obdobje 2015–2016 (Spletni vir 5). S pozivi so bile nevladne organizacije enakopravno pozvane k predložitvi javnih kulturnih programov z omenjenih področij.

Za področje kulturne dediščine je bil nato izveden postopek, s katerim so bili kulturni programi izvajalcev skladno z razpisno dokumentacijo in *Pravilnikom o izvedbi javnega poziva in javnega razpisa za izbiro kulturnih programov in kulturnih projektov* izbrani v financiranje. Izbrani so bili izvajalci, ki so izpolnjevali splošne pogoje za sodelovanje pri programskem pozivu in za financiranje predlagali programske vsebine, ki so izpolnjevale vsebinske kriterije za izbor na programskem pozivu.

Predlagatelji so bili na programskem pozivu najprej ocenjeni glede na kakovost in uspešnost izvedenega programa na prijavljenem področju v zadnjih dveh letih, nato pa tudi glede na kakovost in izvedljivost predlaganega programa, sestavljenega iz posameznih sklopov in enot za načrtovano obdobje.

Oceno izpolnjevanja kriterijev je opravila pristojna strokovna komisija za področje premične kulturne dediščine. Kakovost in uspešnost izvedenega programa predlagatelja v zadnjih dveh letih je strokovna komisija numerično in vsebinsko ocenjevala po programskih sklopih. Upoštevala je: realizacijo programa v predhodnem obdobju, aktivno javno delovanje (objave, nagrade, konference in druge reference) ter dostopnost in odmevnost vsebin v javnosti (število uporabnikov, obiskovalcev, udeležencev). Kakovost in izvedljivost posameznega predlaganega programskega sklopa za načrtovano obdobje pa sta bili ocenjena glede na celovitost in ustreznost programskih sklopov, stopnjo izvedljivosti programskih sklopov, izkazovanje programskih ciljev, ki presegajo lokalni interes, realno finančno ovrednotene in uravnotežene programske sklope

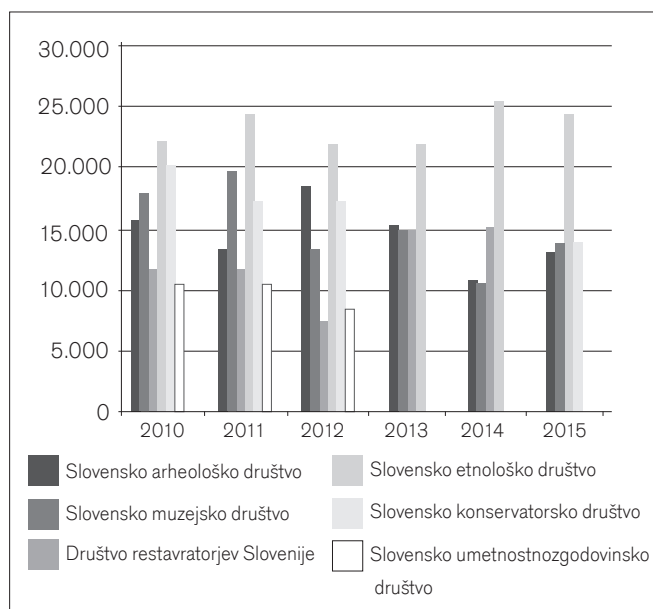
ter predvideno dostopnost in odmevnost v javnosti.

Za področje kulturne dediščine je iz priložene tabele (glej Preglednico 1) razvidno prejeta število vseh vlog, število vlog nevladnih organizacij, sprejetih v financiranje, in od teh tudi število sprejetih programov stanovskih društev v financiranje v posameznih postopkih javnih pozivov v preteklih letih.

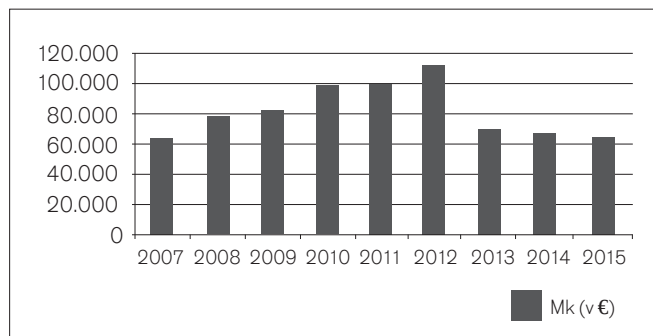
V komentarju k tabeli je treba navesti, da je bilo v obdobjih 2004–2006, 2007–2009 in 2010–2012 v financiranje sprejetih vseh šest stanovskih društev. V obdobju 2013–2014 je bilo financiranih pet društev, saj predložena vloga Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva formalno ni bila popolna in zato tudi ni bila uvrščena v nadaljnji postopek financiranja. V obdobju 2015–2016 se financirajo le štiri društva, saj vloge v postopek nista predložili dve društvi, in sicer Slovensko arheološko društvo in Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo.

Financiranje javnih kulturnih programov stanovskih društev

Glede na neprekinjenost izvajanja programskih vsebin in doseganja ciljev, s katerimi stanovska društva uresničujejo svoje poslanstvo, se ugotavlja, da je strokovna komisija dobro ocenila predlagane programe društev, ki so se prijavila na javne pozive in izpolnjevala splošne pogoje, zato so bili v skladu z njihovim predlogom, mnenjem strokovne komisije in odločitvijo ministra za kulturo sprejeti v financiranje. Višina dodeljenih sredstev državnega proračuna Ministrstva za kulturo za sofinanciranje javnih kulturnih programov stanovskih društev v obdobju 2010–2015 je razvidna iz priloženega grafa (glej Graf 2). V obdobju 2010–2015 je bilo iz proračunskih sredstev Ministrstva za kulturo za izvajanje dejavnosti stanovskih društev namenjenih skupno 473.300 evrov. Če ta znesek preračunamo v deleže, pa je bilo dodeljenih: Slovenskemu etnološkemu društvu 30 %, Slovenskemu

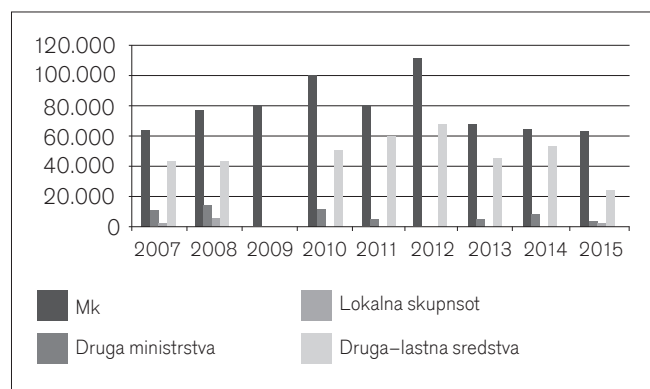
Graf 2: Višina dodeljenih sredstev (v evrih) iz državnega proračuna Ministrstva za kulturo za sofinanciranje javnih kulturnih programov stanovskih društev v obdobju 2010–2015.

Graf 3: Skupna višina dodeljenih sredstev (v evrih) za izvedbo javnih kulturnih programov stanovskih društev 2007–2015.

muzejskemu društvu 19 %, Slovenskemu arheološkemu društvu in Društvu restavratorjev Slovenije po 16 %, Slovenskemu konservatorskemu društvu 12 % in Slovenskemu umetnostnozgodovinskemu društvu 7 % vseh sredstev. Prav tako je razvidno, da je bila dodeljena višina sredstev med stanovskimi društvi uravnotežena, več sredstev sta prejeli le Slovensko etnološko društvo in Slovensko muzejsko društvo. Celoten znesek proračunskih sredstev, dodeljenih stanovskemu društvu, se je v obdobju 2007–2012 povečeval, rahlo zmanjšanje zasledimo le v letu 2011. V zadnjih treh letih pa je opazno znižanje sredstev na višino iz leta 2007 (glej Graf 3). Vzrok za povsem statistično znižanje je zmanjšano število financiranih društev, saj dve društvi v zadnjih letih nista sodelovali v postopku poziva.

Predlagatelji programov so za izvajanje javnih kulturnih programov lahko na letni ravni zaprosili do največ 70 % sredstev iz državnega proračuna, od leta 2013 pa do 80 % vseh predvidenih stroškov za izvedbo načrtovanega

Graf 4: Viri financiranja (v evrih) javnih kulturnih programov stanovskih društev.

programa. Preostali znesek so morali zagotoviti iz drugih virov (glej Graf 4). Stanovska društva so preostala sredstva zagotovila iz lastnih prihodkov (članarine, donacije, dohodnina²) ali iz sredstev drugih ministrstev. Pri pridobivanju slednjih sta bili najbolj uspešni Slovensko etnološko društvo in Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo. Ob tem je treba izpostaviti angažiranost Slovenskega etnološkega društva, saj je pri pridobivanju proračunskih sredstev drugih ministrstev in lastnih prihodkov izjemno uspešno.

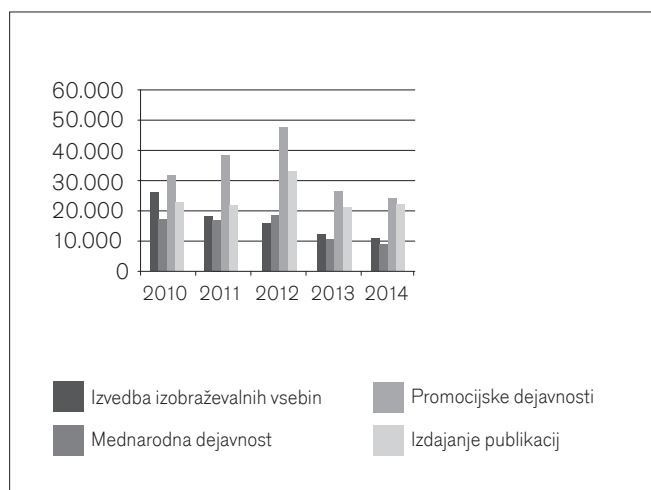
S pridobljenimi sredstvi društva krijejo nastale programske materialne stroške, ki so nujni in upravičeni za izvajanje programskih vsebin. V skladu s predvideno finančno specifikacijo na obrazcih, ki so sestavni del dokumentacije javnega poziva, se lahko krijejo naslednji stroški: stroški dela organizatorja (plačila po pogodbah), stroški dela zunanjih izvajalcev (plačila po pogodbah), stroški avtorskega dela (avtorski honorarji), stroški študentskega dela (študentski servis), potni stroški, dnevnice, stroški uporabe/najema prostora, stroški prenočišča, stroški promocije, stroški reprezentance, poštnine, kotizacije in drugi specifični stroški.

Iz priloženega grafa (glej Graf 5) je razvidno, da stanovska društva največ finančnih sredstev porabijo za izvajanje promocijske dejavnosti, nadalje za izdajanje strokovnih publikacij o kulturni dediščini, sledijo sredstva za izvedbo izobraževalnih vsebin, najmanj sredstev pa porabijo za mednarodno dejavnost.

Izvajanje javnih kulturnih programov stanovskih društev

Finančna sredstva, ki so jih stanovska društva za izvajanje javnega kulturnega programa prejela v preteklih letih, so bila namenjena izvedbi naslednjih programskih sklopov: izvedba izobraževalnih vsebin, mednarodna dejavnost

2 Po Zakonu o dohodnini lahko davčni zavezanci do 0,5 % dohodnine, odmerjene od dohodkov, ki se vštevajo v letno davčno osnovo, namenijo tudi društvu.

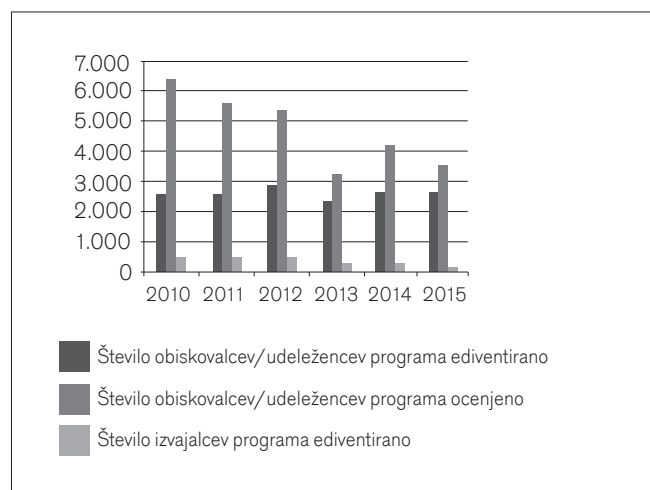

Graf 5: Višina dodeljenih proračunskih sredstev (v evrih) Ministrstva za kulturo po posameznih programskih sklopih za izvedbo javnih kulturnih programov stanovskih društev.

in udeležba na mednarodnih konferencah, promocijska dejavnost in izdajanje strokovnih publikacij o kulturni dediščini. Iz predloženih letnih poročil, ki dokazujejo realizacijo financiranih vsebin, se ugotavljajo učinkovitost porabe odobrenih sredstev, kakovost izvedenih programov in dosežena odmevnost izvedenega programa v strokovni in zainteresirani javnosti (glej Graf 6).

Izvedba izobraževalnih vsebin

V okviru sklopa Izvedba izobraževalnih vsebin stanovska društva pripravijo in realizirajo izobraževalne vsebine, strokovno delo, samostojne projekte, organizirajo in izvedejo predavanja, posvete, konference in različne delavnice. Realizacija tovrstnih vsebin uresničuje prioritete kulturne politike *Nacionalnega programa za kulturo*. Med pomembnejše izobraževalne aktivnosti v muzealstvu sodi organizacija in izvedba *Muzeoforumov* v pristojnosti Slovenskega muzejskega društva. Izobraževalni program ima dolgo tradicijo, slovenskim muzealcem pa predstavlja izkušnje iz tujine, saj se dogodkov praviloma udeležujejo tudi vabljeni tuji predavatelji. Tako se v slovenskem prostoru predstavijo dobre prakse iz tujine, s tem pa tudi zagotovi neprekinjen pretok znanja in informacij. Tudi zborovanje Slovenskega muzejskega društva je ena redkih prireditev, kjer se srečajo slovenski muzealci, si izmenjajo znanje in izkušnje ter se pogovorijo o izzivih sodobnega časa in načrtih za prihodnost. Dobro obiskane izobraževalne vsebine s področja etnologije, ki potekajo v obliki delavnic, okroglih miz in posvetov, pripravljajo v Slovenskem etnološkem društvu. Na ta način se v najširšem krogu zainteresirane javnosti širi zavest o pomenu etnološke dediščine, k čemur pripomore sodelovanje ljubiteljev in različnih strokovnih ustanov. Pomembno vlogo v strokovnem izpopolnjevanju in dodatnem izobraževanju s ciljem poglobljanja strokovnega dela in uvajanja novih metod

Graf 6: Odmevnost izvedenih programov v javnosti.

in postopkov v delo slovenskih restavratorjev imata tudi Društvo restavratorjev Slovenije in Slovensko konservatorsko društvo. Ustaljen način seznanjanja z dediščino na različnih področjih njenega varstva so tudi strokovne ekskurzije, delavnice, vodstva in predavanja z razpravami.

Mednarodna dejavnost

Sklop Mednarodna dejavnost in udeležba na mednarodnih konferencah omogoča mednarodno sodelovanje, izobraževanja posameznikov v tujini ter pasivno in aktivno udeležbo na mednarodnih konferencah in simpozijih. Sodelovanje v mednarodnem prostoru je pomemben segment aktivnosti, ki pripomorejo k večji prepoznavnosti dela slovenskih strokovnjakov v tujini, hkrati pa tudi k prenosu znanj in izkušenj iz drugih držav v slovenski prostor. Srečanja s kolegi iz sosednjih držav (Avstrije, Hrvaške, Italije, Madžarske) so še posebej pomembna za obmejne regije in dejavnosti društev s področja kulturne dediščine v zamejstvu.

Promocijske dejavnosti

Pomembne aktivnosti s področja popularizacije dejavnosti stanovskih društev potekajo v sklopu Promocijske dejavnosti. Med najpomembnejšo tovrstno aktivnost zagotovo sodijo organizacija in podelitev stanovskih nagrad in priznanj, izdelava, vzdrževanje in urejanje društvenih spletnih strani in organizacija razstav.

Podeljevanje stanovskih nagrad in priznanj, ki jih aktivni posamezniki prejmejo za življenjsko delo ter izjemne oziroma vrhunske znanstvene in raziskovalne dosežke, je pomemben prispevek k ohranitvi in predstavljanju kulturne dediščine. Postopek podeljevanja nagrad posameznih stanovskih društev je določen v statutu društva ter v pravilniku o podelitvi nagrad in priznanj.

Nagrade in priznanja se podeljujejo v različnih oblikah. Nagrajenci prejmejo plakete, listine, kipce, spominsko

Stanovsko društvo	Nagrada	Priznanje	Leto prve podelitve
Slovensko muzejsko društvo	Valvasorjeva nagrada	Častno Valvasorjevo priznanje Diploma SMD Valvasorjev nagelj	1971 oziroma 1998 ³
Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo	Nagrada Izidorja Cankarja	Priznanje Izidorja Cankarja Častno priznanje Izidorja Cankarja	1999
Slovensko etnološko društvo	Murkova nagrada	Murkovo priznanje Murkova listina	1986
Društvo restavradorjev Slovenije	Nagrada Mirka Šubica	Priznanje Mirka Šubica	2007
Slovensko konservatorsko društvo	Steletova nagrada	Steletovo priznanje	1990
Slovensko arheološko društvo	Nagrada Slovenskega arheološkega društva	Priznanje Slovenskega arheološkega društva	2008

Preglednica 2: Stanovska društva in njihova odličja.

darilo in/ali denarne nagrade ter cvetje. Iz priložene preglednice (glej Preglednico 2) so razvidna poimenovanja posameznih odličij stanovskih društev in leto prve podelitve. Podelitve nagrad so svečani, dobro obiskani in tudi izjemno medijsko odmevni dogodki. Podelitve nekaterih nagrad spremljajo tudi priložnostne razstave in brošure s predstavitvami nagrajencev.

Izdajanje strokovnih publikacij s področja kulturne dediščine

Poseben in trajen prispevek k razvoju in prepoznavnosti strokovnega dela v stanovskih društvih na področju kulturne dediščine predstavlja založniška dejavnost, ki se udejanja v sklopu Izdajanje strokovnih publikacij s področja kulturne dediščine. Strokovne revije, zborniki z objavami referatov, znanstvenih prispevkov in priročniki so neizčrpen vir informacij, nujnih za razvoj strok, zastopanih na področju varstva in ohranjanja kulturne dediščine. Med publikacije z najdaljšo dobo izhajanja prav gotovo sodi *Zbornik za umetnostno zgodovino*, saj ga Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo izdaja že od leta 1921. Slovensko etnološko društvo od leta 1956 izdaja *Glasnik SED*, publikacije v zbirki Knjižnice glasnika SED pa od leta 1985. Slovensko arheološko društvo publikacijo *ARHEO* izdaja od leta 1981, Slovensko konservatorsko društvo pa je svoj *Bilten SKD* prvič izdalo leta 2012. Slovensko muzejsko društvo ob svojem tradicionalnem zborovanju izdaja zbornike s temami zborovanj, hkrati pa je s Skupnostjo muzejev Slovenije in Narodnim muzejem Slovenije tudi soizdajatelj strokovne publikacije *ARGO*.

Pregled realiziranih vzorčnih primerov programskih vsebin stanovskih društev v zadnjih nekaj letih

Za boljšo predstavitev izvajanja javnih kulturnih programov stanovskih društev se v nadaljevanju predstavljajo vzorčni primeri realiziranih in financiranih vsebin po posameznih programskih sklopih in enotah. Glede na to, da se v letu 2015 ne financirajo vsa stanovska društva, so v nadaljevanju navedeni zadnji programi, ki so bili v času priprave prispevka predmet financiranja.

Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo (višina financiranja Ministrstva za kulturo za leto 2012: 8.900 evrov):

- Izvedba izobraževalnih vsebin: ekskurzije in vodstva, delovno srečanje slovenskih umetnostnih zgodovinarjev, predavanja z razpravo.
- Mednarodna dejavnost: članarina CIHA, CIHA – Umetnost okrog 1400.
- Promocijska dejavnost: vzdrževanje spletne strani in objavljanje Biltene SUZD.
- Izdajanje strokovnih publikacij s področja kulturne dediščine: Zbornik za umetnostno zgodovino, Hoeflerjev zbornik, Mušičeva pisma.

Slovensko arheološko društvo (višina financiranja Ministrstva za kulturo za leto 2014: 12.500 evrov):

- Izvedba izobraževalnih vsebin: Arheologija me NE zvija – predavanje za javnost, Arheologija okolja v preventivni arheologiji, strokovna ekskurzija Rim, Italija, strokovna ekskurzija južna Italija.
- Mednarodna dejavnost: Arheologija v letu 2013, Dnevi arheologije.

3 Nagrado je leta 1971 ob 150-letnici nastanka Kranjskega deželne muzeja ustanovila Skupnost muzejev Slovenije, od 1998 pa jo podeljuje Slovensko muzejsko društvo (Spletni vir 4).

- Promocijska dejavnost: nagrada in priznanja SAD, spletna stran, Arheoportale.
- Izdajanje strokovnih publikacij s področja kulturne dediščine: ARHEO (dva zvezka revije, letnik 31, št. 1, 2).

Slovensko muzejsko društvo (višina financiranja Ministrstva za kulturo za leto 2015: 28.800 evrov):

- Izvedba izobraževalnih vsebin: Z boljšimi standardi do boljšega dela v muzejih, Zmanjševanje tveganj za dediščino – urejanje depojev, Umetnost inoviranja.
- Mednarodna dejavnost: NEMO – delo v organizaciji, mednarodno strokovno sodelovanje, individualna udeležba na mednarodnih dogodkih, Temeljne vrednosti muzejev.
- Promocijska dejavnost: 13. Poletna muzejska noč, sodelovanje na sejmi in množičnih promocijskih prireditvah, promocijske publikacije, strokovno srečanje konservatorjev-restavratorjev.
- Izdajanje strokovnih publikacij s področja kulturne dediščine: priročnik Muzejska konservatorska-restavratorska dejavnost, priročnik Muzejska dokumentacija, zbornik Muzeji in avdiovizualno.

Slovensko etnološko društvo (višina financiranja Ministrstva za kulturo za leto 2015: 23.800 evrov):

- Izvedba izobraževalnih vsebin: izobraževalna dejavnost za etnologe in kulturne antropologe, Pomen stanovskih društev za razvoj stroke in njihova vloga v širši skupnosti, interpretacija etnološke kulturne dediščine, izobraževalni programi za študente in širšo javnost.
- Mednarodna dejavnost: Dnevi etnografskega filma 2015, Po poteh Matije Murka: mednarodna strokovna ekskurzija, Etnologija obmejnih regij: Slovenci v Varaždinu, Fotografska dediščina o obmejni dolini zgoranje Kolpe in Čabranke: raziskava in razstava
- Promocijska dejavnost: podelitev Murkove nagrade, Murkovih priznanj in Murkove listine za leto 2015, Kaj smo se etnologi naučili od svojih informatorjev? – slovesnost ob 40-letnici SED, promocija publikacij na Slovenskih dnevih knjige, tiskovna konferenca.
- Izdajanje strokovnih publikacij s področja kulturne dediščine: Glasnik SED, Mati fabrika – Železarna Ravne: znanstvena monografija, Dnevi etnografskega filma: katalog.

Društvo restavratorjev Slovenije (višina financiranja Ministrstva za kulturo za leto 2015: 14.000 evrov):

- Izvedba izobraževalnih vsebin: serija predavanj Osnove kemije za konservatorje-restavratorje, delavnica Spoznavanje različnih fotografij, predavanje in delavnica Plesni na zgodovinskem tekstilu, predavanje in delavnica brušenja okrasnih kamnov.
- Mednarodna dejavnost: E.C.C.O. European Confederation of Conservator-Restorers Organisation, strokovno srečanje s konservatorji-restavratorji v Italiji, Avstriji in na Hrvaškem.

- Promocijska dejavnost: posodabljanje, urejanje in dodajanje novih aktualnih vsebin na spletni strani društva in urejanje arhivskega gradiva za splet, podelitev stanovske nagrade in priznanj Mirka Šubica, celostna predstavitev konservatorsko-restavratorskega dela posameznih vidnejših članov društva, Konservatorsko-restavratorska transverzala.
- Izdajanje strokovnih publikacij s področja kulturne dediščine: zbornik Konservator-restavrator, gradivo za medije.

Slovensko konservatorsko društvo (višina financiranja 14.000 evrov za leto 2015):

- Izvedba izobraževalnih vsebin: Mala šola konservatorstva: Dominikanski samostan na Ptuj – problematike prenove, Mala šola konservatorstva: Metode varstva lesene stavbne dediščine, dvodnevno srečanje konservatorjev: ohranjanje spomenikov 1. svetovne vojne, enodnevno srečanje konservatorjev: ohranjanje kulturne dediščine 20. stoletja (Fabiani).
- Mednarodna dejavnost: dvodnevno srečanje z italijanskimi konservatorji v Furlaniji: popotresna sanacija spomenikov, priprava na sodelovanje na sejmu Monumento 2016, Salzburg (izdelava panojev).
- Promocijska dejavnost: podelitev Steletovih nagrad in priznanj za leti 2013 in 2014 s spremljajočo razstavo, srečanje konservatorjev na območju OE Maribor, predstavitev posameznih projektov – požarna varnost, posodabljanje spletne strani.
- Izdajanje strokovnih publikacij s področja kulturne dediščine: Bilten SKD: 45 let delovanja.

Sklep

Za sistemsko in celostno varovanje, ohranjanje in popularizacijo kulturne dediščine, razvijanje vedenja in prepoznavnosti posameznih strokovnih področij je potreben trajen dialog med izvajalci javne službe in stanovskimi društvi. Sodelovanje med javnim sektorjem in nevladnimi organizacijami pomeni tudi višjo raven delovanja in razvoj stroke ter izvajanje dejavnosti za utrjevanje položaja kulturne dediščine v družbi.

Na Direktoratu za kulturno dediščino Ministrstva za kulturo se bosta skrb in pozornost tudi v prihodnje namenjali nevladnim organizacijam, posebno stanovskemu društvu. Ministrstvo si bo prizadevalo za zagotavljanje neprekinjenega financiranja kakovostnih, izvirnih in strokovno utemeljenih ter skrbno pripravljenih programskih vsebin in projektov. S stanovskimi društvi pa bo tudi v prihodnje nadaljevalo konstruktivno in učinkovito sodelovanje.

Viri

DIVJAK, Tina in Goran Forbici: *Javni razpisi za nevladne organizacije: Priročnik o načrtovanju, izvajanju in vrednotenju nacionalnih javnih razpisov*. Ljubljana: Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij, 2015.

Letna poročila Društva restavradorjev Slovenije, Slovenskega arheološkega društva, Slovenskega etnološkega društva, Slovenskega muzejskega društva, Slovenskega konservatorskega društva in Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva za obdobje 2007–2015.

NPK 2004–2007. *Nacionalni program za kulturo 2004–2007*. Ministrstvo za kulturo RS, Ljubljana, 2004.

NPK 2008–2011. *Nacionalni programi za kulturo 2008–2011*. Ministrstvo za kulturo RS, Ljubljana, 2008.

NPK 2014–2017. *Nacionalni programi za kulturo 2014–2017*. Ministrstvo za kulturo RS, Ljubljana, 2014.

Pravilnik o izvedbi javnega poziva in javnega razpisa za izbiro kulturnih programov in kulturnih projektov. *Uradni list RS*, št. 43/10.

ZDru. Zakon o društvih. *Uradni list RS*, št. 64/2011.

ZUJIK. Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo. *Uradni list RS*, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11 in 111/13.

ZVKD-1. Zakon o varstvu kulturne dediščine. *Uradni list RS*, št. 16/08, 123/08, 8/11, 90/12, 111/13 in 32/16.

Spletni viri

Spletni vir 1: Slovensko muzejsko društvo; http://www.smd-drustvo.si/2_o_smd.htm, 28. 3. 2016.

Spletni vir 2: Predstavitev Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva; <http://www.suzd.si/drustvo/predstavitev>, 28. 3. 2016.

Spletni vir 3: Poslanstvo Slovenskega etnološkega društva; <http://www.sed-drustvo.si/o-sed/poslanstvo>, 28. 3. 2016.

Spletni vir 4: Dejavnosti Slovenskega muzejskega društva; http://www.smd-drustvo.si/5_dejavnosti.htm#valvasor, 1. 4. 2016.

Spletni vir 5: Dokumentacija objav programskih pozivov *Javni poziv za izbor javnih kulturnih programov na področjih kulturne dediščine, arhivske dejavnosti in knjižnične dejavnosti* (JP-KAM), http://www.mk.gov.si/si/o_ministrstvu/javne_objave/javni_razpisi/, 1. 3. 2016.

